

GRADSKA NASELJA

GRAD

** gusto izgrađeno, veće naselje u kojem se većina populacije bavi nepoljoprivrednim djelatnostima*

** stanovništvo gradova se pretežno bavi sekundarnim, tercijskim i kvartarnim djelatnostima*

SEKUNDARNI SEKTOR

TERCIJARNI SEKTOR

KVARTARNI SEKTOR

Razvoj gradova

PRVI GRADOVI:

***PRETPOVIJESNO DOBA** - razvoj trgovine*

- * plodne doline velikih rijeka (Tigris, Eufrat, Ind, Nil, Huangho)*
- * prostor Bliskog istoka*

najstariji gradovi:

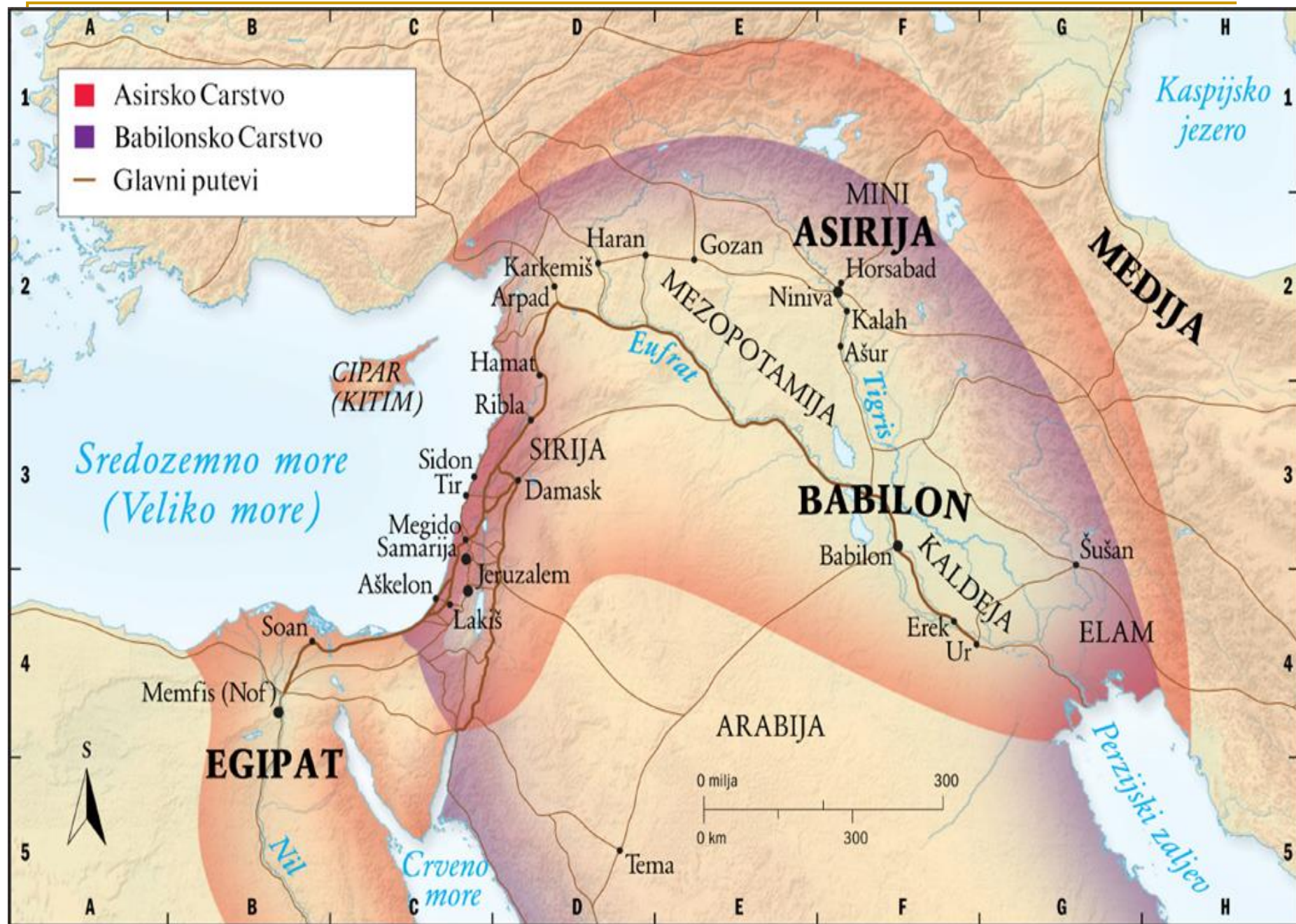
***Damask i Jerihon** (Bliski istok)*

***Ur, Uruk, Nipur** (Mezopotamija)*

***Memfis** (uz rijeku Nil), **Mohenjo-Daro** (uz rijeku Ind)*

***Tiwanaku (Tihuanaco)** – blizu jezera Titicaca;*

Teotihuacan

ANTIČKO RAZDOBLJE

- * prvi antički gradovi – na obalama Egejskog mora
- * **GRČKI POLISI ILI GRADOVI-DRŽAVE**
središnji trg = AGORA; na uzvišenju AKROPOLA

* **RIMSKI GRADOVI**

kolonije / municipije

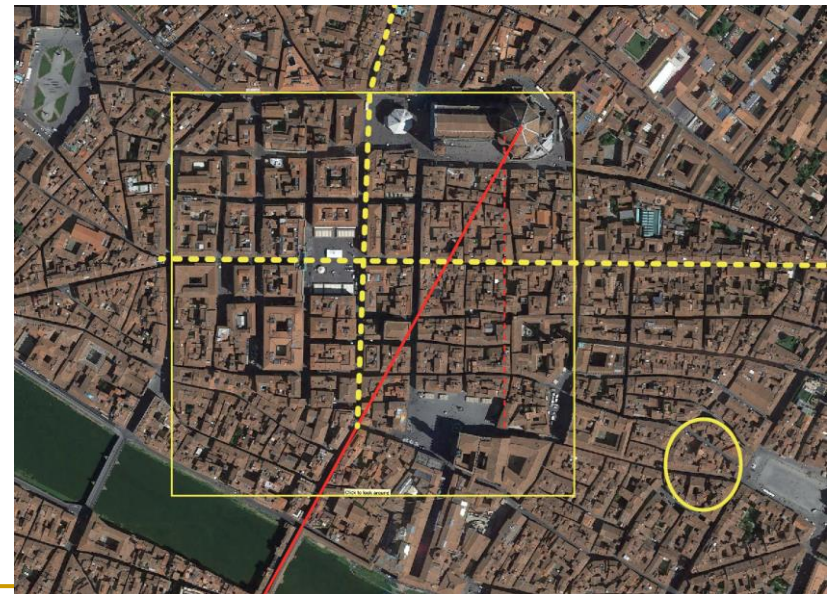
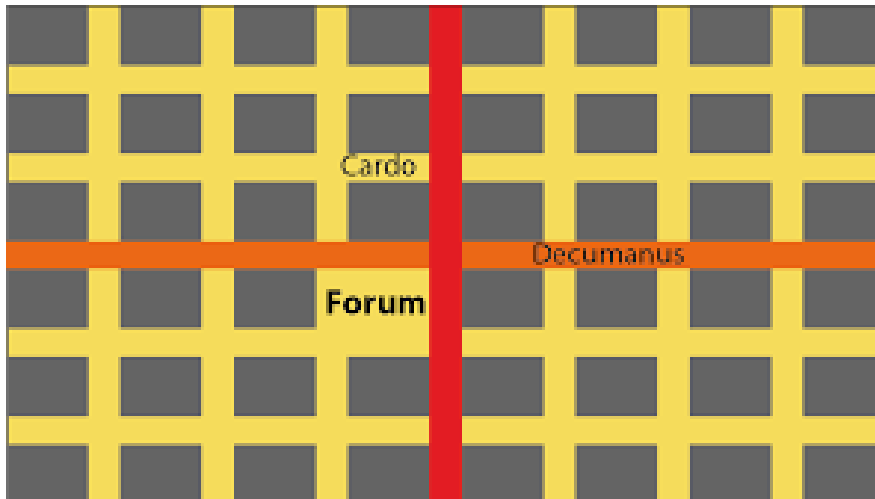
*pravokutna mreža ulica; središnji trg = **FORUM**;*

*na sjecištu glavnih ulica **CARDO I DECUMANUS***

visok urbani stupanj!

najveći gradovi Rimskog carstva:

**RIM, ALEKSANDRIJA, ANTIOHIJA, NIKOMEDIJA,
KONSTANTINOPOLIS**

SREDNJEVJEKOVNI GRADOVI

- * razvijaju se zahvaljujući trgovcima i obrtnicima koji se naseljavaju uz feudalne **UTVRDE ILI BURGOVE**
- * najveći grad razvijenog srednjeg vijeka – **PARIZ**
- * nakon velikih geografskih otkrića: **LISABON, SEVILLA**

NOVI VIJEK

- * *industrijska revolucija!*
- * *brojne promjene u izgledu grada i okolice*
- * *novi materijali i tehnike gradnje*
- * *razvoj komunikacija (mostovi, kanali, željeznica, ceste..)*
- * *simbol grada – tvornice!*
- * *velik priljev stanovništva – divlja naselja!*

PROSTORNI PLAN GRADA

***3 VAŽNIJE ZONE:
POSLOVNA
INDUSTRIJSKA
STAMBENA***

POSLOVNA ZONA

- *u središtu grada*
- *trgovina, bankarstvo, ugostiteljstvo, uprava*
- *mora biti pristupačna, u blizini pješačkih zona*
- *muzeji, hoteli, kina, kazališta, kulturne ustanove...*
- *nedostatak prostora: neboderi, garaže*

INDUSTRIJSKA ZONA

- *na rubovima grada ili u bližoj okolini*
- *treba biti dobra prometna povezanost + cjelokupna infrastruktura (vodovod, el. mreža, telekomunikacije)*

STAMBENA ZONA

- *zasebni dijelovi grada u kojima prevladavaju višekratnice ili obiteljske kuće*
- *opskrba i rekreacijska funkcija*
- *trgovine, pošta, ljekarne, ambulante, parkovi, igrališta, škole, vrtići*
- *često se prožimaju sa poslovnim zonama*
- *tzv. elitne četvrti – prigradska naselja ili na povišenim dijelovima grada*

URBANA MREŽA HRVATSKE

POVIJESNI RAZVOJ URBANE MREŽE

ANTIČKO RAZDOBLJE

- grčke kolonije (4. st. pr. Kr.): ISSA (VIS), PHAROS (STARI GRAD)
- rimski gradovi (2. st. pr. Kr.):
SALONA (SOLIN), IADERA (ZADAR), EPIDAUROS (CAVTAT) – u primorju
SISCIA (SISAK), CIBALAE (VINKOVCI), MURSA (OSIJEK) – u unutrašnjosti

SREDNJI VIJEK

- 15. i 16. st. – gradovi s obrambenom funkcijom (KARLOVAC, OGULIN)

18. i 19. st.

- 8 kraljevskih gradova i 44 trgovišta
-

19. i 20. st.

- razvoj industrijskih gradova i porast broja gradskog stanovništva

URBANA MREŽA HRVATSKE

2021. 128 GRADOVA

1 grad > 500 000 st. (2021.)

ZAGREB 769 944 st.

2 GRADA 100 000 – 200 000 st.

SPLIT 161 312 , RIJEKA 108 622

5 GRADOVA 50 000 – 100 000 ST.

OSIJEK 96 848, ZADAR 70 829, VELIKA GORICA 61 198,

PULA 52 411, SLAVONSKI BROD 50 039

15 GRADOVA 25 000 – 50 000 ST.

**KARLOVAC, SAMOBOR, ZAPREŠIĆ, SISAK, VARAŽDIN, KOPRIVNICA,
BJELOVAR, POŽEGA, ĐAKOVO, ŠIBENIK, VINKOVCI, VUKOVAR, KAŠTELA,
DUBROVNIK, ČAKOVEC**

URBANIZACIJA

**proces nastanka i razvoja gradova, te povećanje broja gradskog stanovništva*

2011. udio gradskog stanovništva u Hrvatskoj - 65% (2,8 mil.st.)

- ✓ najveći stupanj urbanizacije – riječka i splitska makroregija (59,4 %)*
- ✓ najmanji stupanj urbanizacije – osječka makroregija (5,2%)*

** zagrebačka makroregija (54,2 %)*

NODALNO – FUNKCIONALNA REGIONALIZACIJA HRVATSKE

Urbani sustav Hrvatske nije pravilan jer u njemu postoji previše malih gradova, a nedostaju gradovi srednje veličine!

Svaki grad ima svoje gravitacijsko područje tj. NODALNU REGIJU.

Veća je nodalna regija sastavljena od manjih i tako dobivamo hijerarhiju gradskih naselja.

MAKROREGIJE

REGIJE

SUBREGIJE

MAKROREGIONALNA SREDIŠTA

Zagreb, Split, Rijeka, Osijek

REGIONALNA SREDIŠTA

(gradovi s manje od 100 000 st.)

ZAGREBAČKA MAKROREGIJA: Varaždin, Karlovac, Sisak, Bjelovar

SPLITSKA MAKROREGIJA: Zadar, Šibenik, Dubrovnik

RIJEČKA MAKROREGIJA: Pula

OSJEČKA MAKROREGIJA: Slavonski Brod, Vinkovci

SUBREGIONALNA SREDIŠTA

(gradovi s manjim brojem stanovnika, uglavnom manji županijski centri)

npr. Koprivnica, Čakovec...